

12.07.2021

POL-2021-29983

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Saija Sambou, saija.sambou@om.fi
Aarne Kinnunen, aarne.kinnunen@om.fi
Kimmo Halme, kimmo.halme@intermin.fi

Poliisihallituksen vastaus oikeusministeriön tietopyyntöön liittyen sovittelun mahdolliseen siirtoon sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle ja sen kustannussääntöjen arviointi

1 Asia

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä tietoja otsikkoasiassa. Pyyntö on siirretty sisäministeriöstä Poliisihallitukseen. Oikeusministeriö on pyytänyt vastausta tietopyyntöön **12.07.2021 mennessä**.

- Poliisihallituksen vastaukset ovat numeroitujen (1 - 7) tietopyyntöjen yhteydessä ja numeroituina kohtina (3 ja 4).

2 Tietopyyntö

Vuonna 2019 sovitteluun ohjattiin 12 688 rikosasiaa, joista n. 75 prosenttia koostui seuraavista rikoslain rikosnimikkeistä:

- Pahoinpitely, 21 luku 5 § (4 574 kpl)
- Lievä pahoinpitely, 21 luku 7 § (1 557 kpl)
- Vahingonteko, 35 luku 1 § (1 148 kpl)
- Laiton uhkaus, 25 luku 7 § (969 kpl)
- Kunnianloukkaus, 24 luku 9 § (616 kpl)
- Lievä vahingonteko, 35 luku 3 § (421 kpl)
- Kotirauhan rikkominen, 24 luku 1 § (343 kpl)
- Varkaus, 28 luku 1 § (280 kpl)
- Näpistys, 28 luku 3 § (279 kpl)

Sovittelupalvelujen mahdollisen hallinnonalasiirron kustannushyötyjen kartoittamiseksi oikeusministeriö pyytää sisäministeriön poliisiosastolta edellä mainittujen yhdeksän eri rikosnimikkeen osalta seuraavia tietoja vuodelta 2019:

1. Rikosnimikkeittäin jaoteltuna poliisin käsiteltävinä olleiden Patja –järjestelmään kirjatujen, syyteharkintaan edenneiden tapausten määrä (jaoteltuna alle 21-vuotiaat epäillyt ja yli 21-vuotiaat epäillyt);
  - Kohtien 1 ja 3 osalta on vastattu tiedolla, joka ilmenee tämän lausunnon liitteenä olevasta Excel -taulukosta.
2. rikosnimikkeittäin jaoteltuna poliisin toimesta sovitteluun ohjautuneiden tapausten määrä (jaoteltuna alle 21-vuotiaat epäillyt ja yli 21-vuotiaat epäillyt);

- Tietoa ei ole saatavilla poliisin tietojärjestelmistä.
3. poliisilaitoskohtaisesti rikosnimikkeittäin jaoteltuna poliisin käsiteltävinä olleiden Patja-järjestelmään kirjattujen, syyteharkintaan edenneiden tapausten määrä (jaoteltuna alle 21-vuotiaat epäillyt ja yli 21-vuotiaat epäillyt);
- Kohtien 1 - 3 osalta on vastattu tiedolla, joka ilmenee tämän lausunnon liitteenä olevasta Excel -taulukosta.
4. poliisilaitoskohtaisesti rikosnimikkeittäin jaoteltuna poliisin toimesta sovitteluun ohjautuneiden tapausten määrä (jaoteltuna alle 21-vuotiaat epäillyt ja yli 21-vuotiaat epäillyt);
- Tietoa ei ole saatavilla poliisin tietojärjestelmistä.
5. arvio siitä, kuinka paljon työaika poliisille ilmoitetun asian käsittelyssä kuluu vähemmän, jos asia toimitetaan sovitteluun ennen varsinaisten esitutkintatoimenpiteiden suorittamista ja esitutkinta on rajoitettu syyttäjän toimesta tai päätetty poliisin toimesta sovittelusta saadun sovintoratkaisun avulla (yllä eriteltyjen sovitteluun erityisesti soveltuvien epäiltyjen rikosten osalta);
- Aluksi voidaan todeta, että sovittelun aloittaminen tulisi tehdä helpommaksi ja sitä palvelisi käytännön kokemusten myötä hyvin mm. se, että sovittelun suostumus hoidettaisiin ja varmistettaisiin sovittelupalveluita tuottavan tahon toimesta (nyt se tehdään monilta osin käytännössä kahteen kertaan; poliisin ja sovittelupalvelun tuottajan toimesta).
  - Arvion antaminen po. työaika-asiassa on haastavaa, koska tapaukset ovat niin erilaisia ja joissain tapauksissa esitutkintaa voidaan suorittaa pidemmälle kuin toisissa, ennen sovitteluun ohjaamista.
  - Ylipäätään sovitteluun sopivat asiat ovat pääsääntöisesti ns. vähäisempiä asioita ja voi olla jopa niin, että sovitteluasioista kertominen, sopiminen, sen ymmärtäminen yms. käytännössä lisää poliisin tekemistä, kun kaikkea sovitteluun liittyvää sovitetaan ja aikataulutetaan osallisten kesken.
  - Sovittelu voi olla vain yksi asiakokonaisuuteen liittyvä asia, jonka ohella poliisi tekee muitakin toimenpiteitä.
    - Kyseessä voi olla nuori, joka on yhden asian sovittelun ohella jatkossa myös ankkuriasiakas monen muun asian myötä. Etenkin nuorten asioiden kokonaisvaltaiseen hoitoon tulee paneutua, vaikka asiat sinällään olisivat niitä vähäisiä asioita.
    - Asiaan voi liittyä lukuisia henkilöitä ja asia menee sovitteluun vain yhden tai muutaman osalta, joten sovittelu ei varsinaisesti vaikuta kokonaistyömäärää, semminkin jos asiaan liittyy vaikkapa useita nuoria, joista osa on täysi-ikäisiä, osa alaikäisiä, osa alle 15-vuotiaita jne.
    - Kokonaisuus voi liittyä laajaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sisältävään asiakokonaisuuteen, jolloin sovittelun käyttömahdollisuus pitää selvittää tarkkaan monen muun asian ohella, semminkin jos asiaan liittyy lapsia, nuoria, aikuisia, ikäihmisiä, kulttuurisia kysymyksiä, tulkkien käyttöä jne. - eli poliisi tekee entistä enemmän paljon muitakin kuin varsinaiseen esitutkintaan liittyvää

työtä. Tämä korostuu luonnollisesti mm. rikoksen uhrin ohjaamisen ja oikeuksien toteutumisen varmistamisessa. Joissain juutuissa lukuisten osallisten ohjaaminen avun ja palveluiden piiriin, sovittelun ohella, voi olla todella työllistävää, vaikkakin tärkeää - käytäntö kun on osoittanut senkin, että sovittelun kautta ohjataan asiakkaita myös muihin palveluihin, joka edistää elämänhallintaa.

- Käytännössä po. tietojen saaminen edellyttäisi rikostutkintaa suorittavien poliisien ja myös sosiaalityöntekijöiden yms. kuulemista ja näiden arvioiden kokoamista yhteen. Tietoa ei siis voi saada vaikeuksitta ja sen hankkiminen aiheuttaisi huomattavia kustannuksia.
  - Osa tiedoista ilmenee mahdollisesti muun muassa syyttäjien toimien tilastoista, esimerkiksi rajoituspäätösten osalta.
6. kokonaisarvio siitä, kuinka paljon poliisin henkilötyövuosia voidaan katsoa vuonna 2019 säästyneen sovittelumenettelyn tukemana, kun esitutkinta on rajoitettu syyttäjän toimesta tai päätetty poliisin toimesta sovittelusta saadun sovintoratkaisun avulla (yllä eriteltyjen sovitteluun erityisesti soveltuvien epäiltyjen rikosten osalta);
- Esitutkinnalle voidaan määritellä jonkinlainen keskihinta, mutta kuten edellä todettiin, niin sovitteluun menevät jutut ovat pääsääntöisesti ns. vähäisiä asioita, joiden osalta tutkintatoimet ovat myös keskimääräistä vähäisempiä. Jopa niin, että vaikka esitutkintaan liittyvässä ajassa sovittelun myötä säästetään, niin ihmisen ohjaaminen ja asioiden hoitaminen ("esitutinnan ulkopuolella") kokonaisvaltaisesti voi ottaa käytännössä saman ajan kuin varsinainen esitutkinta, ellei enemmän.
  - Katso kohta 4 (mahdollinen tutkimushanke).
7. arvio siitä, miten suuri osuus kohdissa 1 ja 3 ilmoitetuista asioista olisi voitu toimittaa sovitteluun ennen varsinaisten esitutkintatoimenpiteiden suorittamista ja toisaalta arvio siitä, miten suuri osuus näistä asioista olisi voitu rajoittaa syyttäjän toimesta tai päättää poliisin toimesta sovittelusta saadun sovintoratkaisun avulla.
- Tietoa ei ole saatavilla poliisin tietojärjestelmistä - asiat ovat yksiköllisiä, kuten asioiden hoitajatkin, jotka joutuvat usein mm. priorisoimaan kokonaistyötaakan kanssa
  - Tämä kysymys liittyy tiiviisti poliisin lisäksi sovittelupalveluiden tuottamiseen ja syyttäjän rooliin sovitteluasioissa. Tässä yhteydessä pitäisi tarkastella kokonaisprosessia kaikkien toimijoiden osalta ja kehittää toimivia malleja valtakunnallisesti sekä varmistaa toimijoiden resurssit tehokkaan ja tuottavan toiminnan osalta.
  - Katso kohta 4 (mahdollinen tutkimushanke).

3 Ennalta estävä sovittelu

Poliisihallitus toteaa, että sovittelun osalta on viive aikoina tuotu esiin näkemyksiä, jotka tukevat sitä, että sovittelu voitaisiin viedä entistä enemmän ennalta estävän sovittelun piiriin. Tätä on tuotu esiin mm. Poliisihallituksen sovittelua koskevassa ohjeessa (POL-2018-41886): "*Poliisihallitus kannustaa edistämään ja kehittämään myös ennalta estävää sovitteluä. Tällä tarkoitetaan asioita, joissa esimerkiksi nuoret oireilevat häiriökäyttäytymisellä tai kyse on koulukiusaamiseen liittyvistä asioista, orastavasta vihapuheesta, rasismista, ääriajattelusta tai muusta epäasiallisesta käytöksestä, mikä voi*

tapahtua henkilökohtaisessa kanssakäymisessä tai vuorovaikutuksena vaikkapa sosiaalisessa mediassa, niin että minkään rikoksen tunnusmerkistö ei ole vielä täyttynyt. Oheisiin asioihin puuttuminen moniviranomaisyhteistyössä ennalta estävin toimin voi sisältää myös sovittelutoimenpiteitä. Näin voidaan konkreettisesti ennalta estää rikoksia ja edistää yhteisöjen ja yksilöiden välistä sovinnollisuutta sovittelun keinoin."

4 Lopuksi

Kuten edellä on käynyt ilmi, poliisin tietojärjestelmistä ei ole mahdollista saada useita tietopyynnössä pyydettyjä tietoja. Mikäli oikeusministeriö katsoo tällaisen tiedon saamisen olevan tarpeellista, niin asia edellyttäisi tutkimushanketta ja sille erikseen osoitettavaa rahoitusta. Mahdollinen tutkimushanke tulisi toteuttaa kaikkien sovittelutoimijoiden laajassa yhteistyössä. Poliisin osalta mahdollinen taho voisi olla esim. Poliisiammattikorkeakoulu.

Sinällään sovitteluun liittyvien asioiden tutkiminen, kuten sovittelun vaikuttavuuden ja sen yhteiskunnallisen merkityksen osalta olisi tärkeää. Se, että sovittelu nähtäisiin "vain" mahdollisuutena säästää viranomaisen henkilötyövuosia, on jotenkin absurdi. Kaipa yhteiskunta tarvitsee kaikkien sovittelutoimijoiden henkilötyövuosia niin kauan, kun on epäkohtia, vastakkainasettelua, eriarvoisuutta, vihapuhetta, rasismia yms. ja rikoksia ylipäätään.

Mikäli sovittelu halutaan nähdä keinona tehdä sovittelutoimijoita laajemmin säästöjä, tulisi ennalta estävä sovittelu ja sen kehittäminen ottaa vahvasti asian keskiöön.

Poliisiylitarkastaja

Minna Ketola

Poliisitarkastaja

Pekka Heikkinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 12.07.2021 klo 13:15. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Tilasto tietopyyntöön liittyen

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta
Poliisihallituksen yksiköt
Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg